

„Праця“

Просьвітний двотижневник
для
Руського народу в Бразилії.

Виходить в Прудентополи кож-
ного 10. і 22.

Річна пренумерата для:

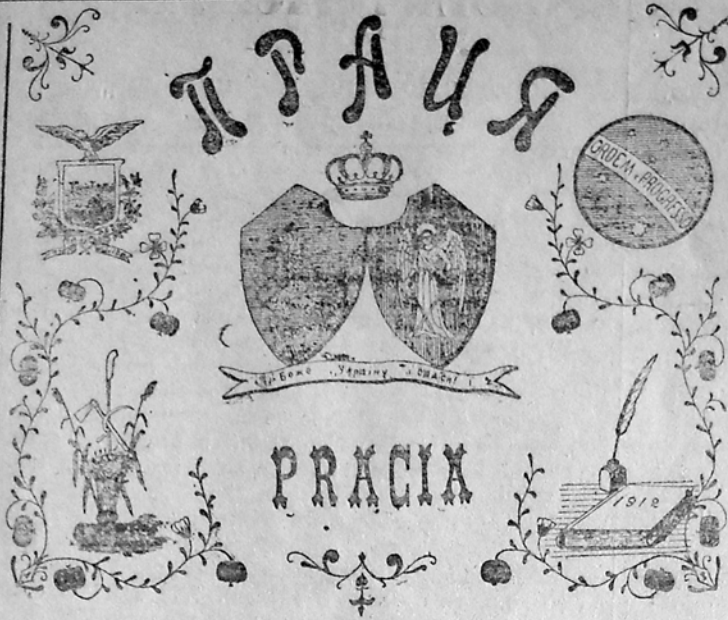
Бразилії	6\$000
Галичини	10 корон
Росії	4 рублі
Півн. Америки і Канади	2 дол.
Аргентини	3 пези
Поодинокое число	300 рейсів.

Видавці: „Видавнича спілка“.

редагує: Осип Мартинець.

Endereço:

„PRACIA“ — Prudentopolis
Paraná Brazil

„PRACIA“

jornal quinzenal para os
Ruthenos no Brazil.

Sae em Prudentopolis ás 10
e 22 dia do mez

Assignatura annual:

na Republica 6\$000

Collaboradores diversos.

Redactor: Osyp Martynec

Прудентополіс 22-лютого.

1913.

22 de Fevereiro.

Редакция і адміністрация містить ся при
луци Major Carvalho (ул. Руська).

Наша параньська школа.

Кожний думай, що на тобі,
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів,
Мушиш дати, ти одвіт.

Кожний думай тут в тім місци
Де стою я у огни,
Важить ся тепер вся доля,
Величезної війни.

Як подам ся, не достою,
Захитаю єя, як тїнь,
Пропаде кровава праця,
Многих, многих поколінь.

Іван Франко.

В першій числі нашої часописи, ми згадуючи про наше шкільництво параньське, сказали коротко, що причиною темноти серед українського народу в Парані, є брак свідомости про потребу школи — брак відповідних сил учительських. Друге є наслідком першого. З нерозуміння школи або дитину не посилаєсь — або если нераз посилаєсь — то хіба от, щоб учителя опісля дурницею збути, а ширійше сказати «щоб не заплатити». Розумієсь так зробить один, другий, третій — наступає знеохочене розумне і слушне у учителя, бо потрібує і він жити — кінець — наука у школі перериваєсь. Се суть такі случаи по наших колоніях, що парід наш з'явивсь вже з тими реченнями: «школа устала, школа повстала».

І щоб народ наш думанем над справами шкільними висунув собі наскрізь мозок, щоб не знати як кричав, благав о ратунок для нашого шкільництва, щоб не знати як би ми закидували одні другим безробітє та ледарство на поли шкільництва, те все до нічого. Такою роботою не піднесемо шкільництва нашого. Досвід, обставини краєві, великий, великий процент неграмотних у Парані, лише становить матеріальне наших колонієтєв — те все ясно показує, що

то не можливе, щоб таким чином, дальше школи так велись, як і досі верувалась. Будуть вічні нарікани, що серед нас темнота велика, бо і справді так є, а що найстрашнійше, що те все відібєсь на дітях наших.

Ми про шкільництво параньське будемо писати в слідуючих числах нашої часописи, бож се справа для нас так пекуча і важна, що в гірше нещастє годі ввасти чоловікови, як вже тоді, коли єму відберуть школу.

Нічим иньшим не підвингєсь наше шкільництво, як тільки утворєнем товариства, котреб змогло удержувати школи. Доки не буде такого товариства у Парані, вибїймо собі з голови, про якийсь можливий наш поступ в будучности. Ми вже в Парані не одні і літ 17 і менше і в те саме лихо булисьмо обкутані і сьємо пині.

І досвід як ми сказали і наша байдужність, біда матеріальна, Славянам вроджена «зачати не скінчити, або побїжно все робити» — те все промовляє за тим, що доки не осуєсь серед нас Товариство опіки шкіл, нема вигляду на лучшу будучину.

Дивімось на Галичину. Чим ми супроти того великого просьвітного огнева, що дає свїтло, просьвіту міліоновому народови таки там галицькому, народови, що живе на Україні, зашлоє всіх, де тільки є українське серце, до народної свідомости? А мимо того той кілька міліоновий парід прийшов до сего нересвідчення, що поступ серед них у шкільництві є можливий тільки за утворєнем Товариства шкільного. Се властиво не є жадне товариство як тільки збиранє жертв на «Рідну Школу», але оно більше принесло і несе хісна, як нераз і найкраще, найлучше з'організованє товариство.

От що наше в сій справі п. Семен Демичук: (під єю пору є він в Каньї).

Агенти „Праці“.

Ісаї Андрій Питльованців, Іраді Василь Процик, Ітапара Павло Шульган, Павльо Фронтьє Захарко Повідайко, Дорізон Іван Мазєпа, Вєра Іварані Стефан Гузар, Сан Роке — Терезіна Впр. о. Петро Осїньчук, Марешаль Маллет Олекса Шеремєта, Куритіба Іван Кутний, Ітайополіс Впр. о. Ігумєн К. Ежуховський, Антоньо Олінто Впр. о. Іван Михальчук, Антоньо Кандідо Григорий Флисак, Жангада Олекса Шаравара, Круз Машадо Трофим Ганиш, Іпіранга Іван Рудніцкий, Іважуріра Іван Шеремєта, Рїю Гранде до Сукь — Іжуї Дмитро Ганушак, Сїльвера Андрій Демків, Еспїрїто Санто — Уржєнта Томко Яцишин; Сан Павльо — Корумбатаї Андрій Дзятківський, Аргентина — Апостолєс Впр. о. Іван Сєнішин, Азара Впр. о. Є. Ананєвич, Росія — Київ Велика Підвальна 6, Галичина — Півн Книгарня ім. Шевченка, Рїнок 10.

тимчасово організуючи тамошних Українців).

«Коли наш нарід прийшов до переконання, що лише через науку здобуде собі красшу долю, та почав домагати ся своїх шкіл, в котрих учили би наші учителі в нашій рідній мові, — а вкінці, коли їх не зміг дістати, почав своїми лептами удержувати приватні школи. З початку висьмівали нас наші волюти — ба навіть і наші такі „патриоти“, що гляділи з недовірем на наше приватне шкільництво. По кількох літах показує ся однак, що ми ступили на властивий шлях нашого відродження; не в тім річ, що ми маємо 6 приватних гімназій, 3 жіночі приватні учительські семінарії, приватну дівочу гімназію, видлові — та народні школи — а вага їх лежить в тім, що ці школи удержувані виключно із вкладок цілого народу. Ці школи — се наша гордість, се доказ пробуджуючої ся сили нашого народу — а також доказ незломної віри в сю житєву силу.

Треба лиш пильно переглянути всі викази жертв, які плинуть на наші приватні школи, чи то впрост на руки Видлів товариств, чи Комітетів, що удержують ці школи, чи то викази тих жертв, що плинуть на головний фонд „Рідної Школи“ у Львові — а ма побачимо, що датки на „Рідну Школу“ плинуть і від богатих і убогих, від інтелігентів, робітників та селян з Галичини, Буковини, Америки, з рос. України, зі всіх країв де лише живуть Українці — і то без згляд на партійні переконання».

І тамошний народ прийшовши до сего пересвідчення, що тільки тим способом піднесеть шкільництво, використовує кождо нагоду до збираня складок на „Рідну Школу“. А ми? мусимо йти їх слідами. Про утворене якогось Товариства шкільного, вже від довгого часу пробомкували в Парані. Шозаяк годі взятись до такого діла, не роздумавши добре наскрізь способу зорганізуваня его, так минув час.

„Пранор“ часопис, що мав служити яко средство агітаційне упав. І знова перерва. Впр. о. Ігумен М. Шкірпан, були удались до австрійської амбасаді о щорічну підмогу для паранський шкіл. **Амбасадор п. Рідль обіцяв прихилитись просьбі.** Та коли вже внесено просьбу урядово — теплі слова амбасадора розвіялись на нічім. Наспіла з Рідо відповідь, що австрійське правительство не має гроша для підмоги паранського руського шкільництва. Одинокій оставсь спосіб, зреалізувати давний план т. є. утворити товариство для підмоги наших шкіл. На разі у тім числі, а тимчасом просимо о виміну своїх гадок в справі згаданого товариства.

ПРО СТАРІ ЧАСИ НА УКРАЇНІ.

Коротка історія України.

Написав Михайло Грушевський, професор української історії в університеті у Львові.

1. Про наш край і народ.

Наші люди займають великі краї: в один бік над Чорне море, в другий — на Кавказ, над Кубань, в третій над Припеть та Буг і в гори Карпатські, за російську границу — все живе наш народ, наші люди. Вздош буде того краю верстов більше як тисяча, а вширш верстов на 500, на 600. Більша частина нашої землі в російській державі: губернії: Київська, Подільська, Волинська, Чернігівська, Харківська, Полтавська, Херсонська та Катеринославська, і інші околиці, де живуть наші люди (в Холмщині, на Бесарабі, в Таврії, на Кубани, та по другий місцях). Але еще чимало нашого народу також і за російською границею, в Австрії: більший край, що займають там наші люди, зветь ся Галичина, з великим містом Львовом, а помельший — Буковина, — тамже коло Галичини, де місто Чернівці; і на Угорщині під горами Карпатськими, де міста Унгвар і Мункачів, теж наші люди. Всього буде нашого народу більше як 33 мільонів, з того в Росії більше як 27 мільонів. А багато розійшлось з свого краю далекими світами, живуть в Сибірі, в Туркестані, в Америці цілими селами, або і по кілька, по кількадесять сіл, та тих сюди не лічимо. Бо говоримо про край, де наш народ найбільше мешкає, де живе его більше, як якого иншого народу.

Край сей тепер зємо Україною, а народ Українцями. За давних часів він звав ся Русь, а люди — Русини; так і досі звуть себе наші люди в Галичині та на Угорщині — Русини, Руснаки. Русию, як побачимо ще, звали ся всі землі, що належали за давних часів до Київської держави, та через те ся назва перейшла і на інші краї, не тільки українські, тому що вони до Київської держави належали: Русию почали звати ся і ті краї, що коло Москви, ті люди, що звуть ся у нас Москалями, або „кацапами“ і Біла Русь, або Литвини, як у нас їх звуть. Згодом, для відміни, почали звать наші краї Малою Русію, або Малороссією, а моськовські краї — Великороссією, а нас Малоросами, але наші люди тої назви не прийняли. Прозивали Москалі наш народ „хахлами“, тому що наші люди на головах тоді носили чуби, а Москалі той чуб звали хахлом, але се було тільки прізвисьце, а не імя, — як і наші люди звуть Москву кацапами. А тепер все більше приймаєть ся однакоже імя для всього нашого краю і усього нашого народу — Україна, Українці: так звуть себе наші люди чи в Київі, чи в Харкові, чи в Полтаві чи в Одесі, чи в Галичині. Назва ся добра, стара, треба її держати ся. А звідки она пішла, се потім побачимо.

Такий великий край, як отсі українські землі, не може бути однаковий, не однакоже в нім, житя, не однакоже і господарство. Близше до Чорного моря, де міста: Одеса, Херсон, Таганрог, Катеринослав, Єлисаветград — там степ рівний, води мало, лісів нема, земля родить добре, коли вміти коло нього ходити, землі багато і окрім хліборобства багато ще й тепер виластають товару і овець; коло Дніпра і на схід від нього (коло Катеринослава, Кривого Рога, Юзовки) в землі багато

заліза і камяного вугля, тому і багато фабрик і заводів. Се край полудневий, степовий. За ним на північ край середній — де Полтава, Харків, Ніжин, Черкаси, Винниця, Камінець: тут уже не така рівнина є й балки й горби і гори, хоч не дуже високі; багато води; є й лісу трохи; земля урожайна, люди живуть густо, а годують ся з хліборобства. Далі — від Київа і дальше, де Чернігів, Мозир, Пинськ, Володимир, Бересте, Холм — то край лісовий: води багато, подекуди й занадто тої води та болота, земля недобра (пісок), люди і тепер не можуть вижити з хліборобства, а давніше і того меньше: жили більше з бжільництва, ловили рибу, звірята. На заході високі гори Карпатські, де люди живуть і досі найбільше з випасу овець та з лісової роботи. На полудневий схід, над морем ще більші гори Кавказькі. Над самим морем люди промишляють найбільше рибальством та перевозом.

Так от, кажу, не може бути і однакоже людське житя в таких ріжницях. Инакше господарять, инакше живуть, инакше вбирають ся в Карпатських горах, инакше над морем, инакше серед лісів та болота над Припетею; инакше в херсонських степах. Инакше трохи уберають ся і трохи инакше говорять люди з Харківщини. — Слобожане, як на них кажуть, инакше Полтавці, инакше Полішукі з лісових країв, инакше Подоляни, а инакше люди з гір, що звуть ся Гуцулами, Бойками і Лемками: в горах люди ще рідше між собою стрічають ся, ще меньше переймають що небудь одні від одних, ніж на долах, на рівнині, — тому і більш ріжниця; часом найблизше село, за горою, має і інші звички, і інші слова і инакше уберають ся.

Та про те все — то наші люди, один народ і один край. Прислухати ся до мови, придивити ся до житя — і почувеш, що ближший Галичанин Полтавцеві, як Поляк, як Чех; ближший Слобожанин Подолянинови, ніж Москаль, або Серб. Хоч і ті ближші собі як Німець, або Француз, бо то все Славяни, народи одного корія, але наші люди з ріжних країв України ближші собі, ніж якийсь инший славянський народ, — то все Українці, один народ український.

В житю нашого народу і нашого краю були такі переми, що або злучали тісніше якісь частини нашого краю, або розлучали. От Галичина тепер належить до иншої держави і інші порядки, інші закони в ній, ніж на Поділю. Але півтора літ тому і Галичина і Поділя і Київщина належали до Польщі і були в них порядки однакові, а Полтавщина належала тоді до Росії, і порядки були в ній инакші, а Буковина була тоді під Туреччиною. Такі зміни приходять і переходять, а народ зостаєть ся. І як ширить ся між народом освіта, свідомість, починаєть ся ліпше, сильнійше житя, то й ріжні частини народу і краю стають ближшими до себе, більше довідують ся одні про одних, переймають одні від одних і ріжниці в житю, в звичаю і мові меньшають, вигладжують ся і люди з різних кінців краю, чують живійше, що то один народ і помагають собі більше до красшого житя. Так повинно бути і у нас на Україні і буде певно. А для того кождому повинно бути цікаво знати про свій край і народ, про его теперішнє житє і старовину, себ то історію. Сказав один розумний чоловік за давних часів, що хто не знає своєї минувшости, своєї історії (бо історією зветь ся оповіданя про давнійше житє), то так як би до смерти зівтавав ся дитиною. Так, як

дитина не знає сказати про себе нічого — чия вона і звідки, ані про те, що діється і діяло ся наоколо її — так і чоловік, що не знає нічого про свій край і нарід, про його минулість і теперішнє жите, виглядає як та дитина. Не лижце чоловікови розумному і розсудному. Треба знати теперішнє жите свого краю та народу, а щоб розуміти, як воно склало ся і як его дальше вести, доконче треба знати его минулість. Як писав Тарас Шевченко.

Все розберіть, тай спитайте,
Тоді себе: що ми?
Чиї сини, яких батьків?
Ким, за що закуті?

(Дальше буде).

Рожа.

В тихому гаю єсть райска долина,
Там рожі корч виростає,
А біля рожі малий хлопчина
Вівці на пашу зганяє.

Хлопчик узрівши рожу червону,
Хоче цвіт рвати для неньки,
Тільки сягнув в тернисту корону —
Кільці вкололи остренькі.

„Цвіте зрадливий, рожо червона,
Хлопець промовив з сльезами,
Діти тебе голубять до лона,
Чом раниш їх кільцями?“

„Хлопчику любий, рожа сказала,
Слухай про зроджене рожі:
Як із землі я в цвіт процвітала,
Вмер вже розпятий Син Божий.

Мати Пречиста, Мати нещасна,
Стративши любого Сина,
З горем ішла мов зіронька ясна.
Лісом — де райска долина.

В місци, де слези-перли упали,
Землю сьвяту зросили,
Корчки рожи повиростали,
Цвітами гарно зацвили.

В пам'ять на те, що Матінку Божу,
Горе кололо болюче,
Все стереже червону рожу
терне зрадливе, колюче.

П. Ш.

Із легенд.

Н. А. Рубакін.

Про великі та грізні явища природи.

(Продовжене).

Буває і так, що привиди показують ся не з гори, а з боку. Одного разу на Женевському озері в Швайцарії, плив байдак; одночасно, в однім ряді з ним, пішла его подоба, т. є. відбитка у воді. Се цілком буває так, як чоловік іде попри зеркало: він іде і образ его в зеркалі також іде.

Зеркала бувають ліпші і гірші. Так і воздух відбиває в собі іноді гарно, вразно, а іноді погано. Звісно, що і плесо моря в часі тихої погоди буває наче зеркало і в ньому відбивають ся береги на небо. Коли море спокійне, то его плесо є добрим зеркалом, а коли воно хоч лишень схвилюване, то в ньому тоді пред-

мети відбивають ся погано: вони то мерехтять, то збивають ся в купу. Так і воздух не все гарно відбиває. Гарно відбивають ся предмети у воді тільки в дуже тиху погоду.

На ледоватім океані бачив один мореплавець такий привид: нараз у воді показались гори, ледівці, скали, острови. Вони наче висіли над морем; вид їх що хвилини змінювався. Гори і ледівці то розширялись, то звужались, опускались в низ і клялись на море, то піднімались в гору, на воздух. Здавалось, що стрі скали витягають ся в гору і стають схожими на високу дзвіницю, то знов ширшали і подобали на мури кріпости. Іноді показувались долини з деревиною і звірною, медведі, собаки. І звірі і птахи також змінювали свій вид, піднімались, опускались, наче скали до хмар.

В полудневій Італії, в Месинському заліві, буває іноді при сході сонця омана ще дивовижніша. Нераз показують ся у воді над морем палати, вежі, колонни, доми з вікнами і балконами, села, пасовиска з пасучими ся стадами. Іздці на конях і піхотинці. Всі ті пролви сходять ся, розходять ся і швидко несуть ся понад водою один за другим. Се омана така чарівна, що вже від богато соток літ називаєть ся оманою чарівниці Моргани (Фата-моргана).

В самій же річці нема нічого чарівного в тому явищі. А се тому, що палати, вежі і доми, які являють ся у воді над морем, дійсно існують, тільки не над морем, а на землі, на березі. Воздух відбиває їх в собі, а дрякане, чи хвилюване воздуха ворухить немов ними і збиває їх в купу. Все те видаєть ся дивовижними лиш тому, що не розумієть ся в чому річ. А річ в тому, що воздух хоч і може іноді відбивати в собі так як зеркало, то не все гарно.

Але буває і так, що воздух відбиває в собі не лише гарно, але навіть дуже гарно. В північній Африці в Альжирі є провал між горами. Той провал називаєть ся »провалом явищ«. Ось що оповідає про нього один французський офіцер, котрий служив в тім краю.

»Одного разу спинив ся я при вході в провал і сів на камінюку, щоб відпочати. Нараз бачу — на яких трійцять сяжнів від мене — сидить чоловік також на камінюці. Чоловік той сидів так як і я. Коли я підняв ся, то він так само. Коли я воступив до нього він підійшов до мене. Далі я доглянув, що і він офіцер — на ньому був мундур того самого полку що і на мені. Коли ми підійшли до себе ще ближше, то якаж було мое здивоване, коли я в тому чоловікові пізнав самого себе! Се подоба так налякала мене, що я витягнув руку. Той чоловік також протягнув до мене руку. Я виняв шаблю і кинув ся на оману: вона зробила так само — виняла шаблю і кинулась до мене. Та ледви

я пробіг до явища кілька кроків — воно шезло.»

Доперва тоді офіцер отямив ся і зрозумів в чім річ. Ему стало соромно за свій страх. Чогож він злякав ся? Своєї відбитки у воді.

Подібне явище в тому провалі спостерігали і иньші офіцери і жовніри. Один жовнір так налякав ся явища, що і не розібрав, кого він бачить: свою подобу, чи кого иньшого. Він кинув шаблю і утік, а в кріпости оповів, що бачив власними очима, як за ним гнала ціла юрба привидів. Він оповідав так переконуючо, що ему повірили, про явища пішла поголоска. Однак се не була ніяка мара, якої налякав ся жовнір, лиш річ мала ся так, як з зеркалом. Жовнір побіг від явища, а явище від нього, так само як чоловік утікає від зеркала.

(Дальше буде).

Дописи.

Антоніо Кандіо.

Щоби оживити і ще лучше скріпити рух просвітний і щоби тійснійшу навязати лучність і єдність на нашій колонії, на Новий Рік 1913. відбулись у нас загальні Збори. Всі люди з церкви (не виключаючи молодіжи і малих дітей) явились на сих зборах. Вступною бесідою отворив збори наш учитель п. Филип Кобрин, покликуючи на предсідателя п. Филипа Терешку а на секретаря п. Григорія Флисака. Відтак по сім забрав голос учитель. Подякувавши всім зібраним за желаня і пожелавши всім з Новим Роком, говорив відтак більше як годину. Предметом бесіди були: Церков, школа і читальня, яко средства, що підтримують і кріплять руского духа в Бразилії, хоронячи его від винародовлення; що удержують між нашим народом, просвіту, моральність, організацію і звязь, сполуку народну, котрої так дуже треба на кожній рускій колонії. На сю тему говорив широко бесідник, завзиваючи всіх, щоби о скільки змога піддержували на колонії церкву, школу і читальню. Всі слухали сеї бесіди з великою увагою, признаючи правду бесідникови. А щоби сі слова не перегамоніли безхосенно приступлено зараз до діла: (1) що до церкви, то зараз зроблено складку. Господарі і господині жертвували то по 5, то по 10 \$, за що маєсь покрити дах в церкві бляхою, бо до теперішній дах вкритий гонтами вже псує ся. А що не кожний мав на разі гроші коло себе, тож хто не мав, зоборязав ся в найкоротшій часі свою жертву зложити. І так коли всі зложать, що записались, буде десь близько до двох соток мільв. 2) що до школи, то по кількатижневій ваканції отворена буде зараз по Йорданських Сьвятах, а для старшої молодіжи буде курс вечірний, але аж трохи пізнійше, коли прийде до трохи більшої ночі. 3) що до читальні то також вплинуло і до неї трохи грошей, що полатили сі, щоби ще були винні. Недавно якось получилисьмо трохи нових книжок з Галичини, трохи з Прудентополіс, а тепер знов десь мають надійти зі Львова, так, що всіх будем мали звиш півтрети сотки в бібліотеці, коли рік тому в зад було лишень 124. Члени читальні на добр

взялись до читання; читають дома і поодинокі і гуртками, спільно; час від часу в читальні збирають ся, особливо не уміючи писати і хтось оден, що зміє, читає а прочі слухають. — Тут трошки ми відбігли від річи але знов повертаємо. І так по залагодженю і обговореню справ, що до церкви, школи і читальні, де під час сего многи забирали голоси, забрав в кінци ще раз голос учитель зававаючи всіх, щоби з Новим Роком, взяли ся всі з новою ревностю, новою силою, енергією і витревалістю до праці на поли просвіти і громадського життя, оминаючи притім всілякої неагоди, непорозуміння бо, неагода руйнує, зазначаючи при тім, що лишень одна згода і єдність допроваджує до багатьох добрих успіхів, а коли так в єдності і солідарності будем все поступали, то тогди лишень будем могли засьпівати: Ще не мерла Україна, що і зараз всі засьпівали і на сім Збори закінчили.

Григорій Флисак.

Учасник зборів і секретар Читальні.

Незвичайна пам'ять.

Можна мати від уродження знамениту в голові пам'ять, а можна також почавши від дитинного віку відповідними способами виробляти у людей пам'ять. В історії однак є звичних кілька примірів незвичайної пам'яті. І так: Один 12-літній хлопчина в Ветерні (Франція) 1801 р. знав не лиш цілком на пам'ять цілу велику Біблію, але на бажане міг проказати перший ліпший стих з середини на виривки.

Митридат, понтійський цар, який умер 663 р. п. Р. Х. знав по імені кожного із 80 тисяч своїх жовнірів. Цезар і Кир також знали своїх воєнків по імені. Сенека, померший в 38 р. п. Р. Х. міг повторити 2 тисячі слів в тім самим порядку, в котрім їх від когось почув. Гуго Гроцій, основатель міжнародного права, який помер 1645 р. запам'ятав собі всі назви жовнірів — кілька тисяч, коли він був присутній на осмотрі полків у Франції, коли назви жовнірів були при нему відчитані. Знаменитий філософ Лайбніц, який родив ся 1646 р. в Липську, а умер 1716 р. в Ганновері, зі шкільної лавки до самої старости знав цілком на пам'ять цілого Вергілія. О знаменитім англійським державнім діячови Джеймсови Фокс звичайно говорили, що наколиб згинула на світі Біблія, то можна б вірно на поворот списати після його слів.

Не менше є замітними знаменитою пам'яттю доктор Брендель з Гетіген, який міг прочитати з пам'яті цілу Енеїду з початку до кінця і оборотно, та фон Костіц котрому достаточо було почути лиш раз яку небуть театральну штуку, щоб відтак повторити її на пам'ять від першої до останньої сцени.

Український філософ Григорій Сковорода мав також велику пам'ять; мав він знати дуже добре на пам'ять ціле св. Письмо слово в слово.

З якими гадками умирають люди.

Люди родять ся і умирають. На кожнім кроці стрічаємо ся із слідами смерті.

А прещінь: нормальні люди, поки лиш слухають ім здоровле і забезпечене матеріяльне в світі, майже ніколи не думають про смерть; а коли і подумають, то в той спосіб, немовби то вона мала прийти за яку сотку-дві літ. Безнастанні стараня, надії лучшої долі, розрички заповняють ему так час, що про такі річи, як „последна хвиля життя“, нема навіть коли погадати. І хоч котрий чоловік, маючи в природі наглядний примір безнастанної смерти, знає певно, що така сама судба его постигне, мимо того не тратьте веселости і гумору, а радуйте ся житєм, мовби воно мало Бог знадоки тревати. Та і гаразд роблять такі люди! Пощож томити собі мозок такими річами, по що журити ся тим, чого ніхто з людей ще не оминув тай не оминє? Лучше є: старати ся із спокоем духа вести свое жите такими дорогами, якими наказує йти Божий закон, щоб спокійно колись стрінутись з тою, як Федькович каже „св'ятою-смертю“.

Але, як я сказав, так заховують ся зглядом смерті ті люди, що є зовсім нормальні, що ім природа дає в сою то, чого конче треба до піддержаня життя; — але ті люди, що задля невилічимої хвороби або інших числених причин є свідомі певної смерті — повні розпуки і журби... х горе збільшає ще і та обставина, що здорові люди, що живуть серед їх окруженя, не відчувають навіть в сотній часті їх страшного положеня! Але не є виключене, що і вони обманюють себе надією, чи то скорого подужаня, чи то тим, що може лікарі не пізнали ся на їх хворобі...

Сама смерть менше тревожить чоловіка: особливо страшно ему подумати, що то буде в тій последній хвилі, коли душа розлучаєт ся з тілом. Сама згадка просе, наповняє его страшними думками і викликає в его душі страх, — а в голові мішає думки... І думає тоді чоловік, як би то повести жите, щоб та последна хвиля життя не була для чоловіка так надто страшна, щоб вона минула з якимсь спокоем, без болю грижі, переляку... Тому найстрашніше чоловікови подумати се, коли б якось довело ся ему умирати нечаяно, колиб якось так зложили ся житєві обставини, що смерть прийде з косяю скорше, ніж би він він надіяс ся сего.

Тимчасом із свідомства тих людей, що нечаяно найшли ся в обличю смерті і лиш чудом-дивом вирвали ся з її обіймів, розповідають щось зовсім противного від наших страхом нав'яних думок. Чк раз люди, що гинуть смертю повільною терплять найбільше для того, що мають час вгубляти ся в суть смерті, що мають час томити свій мозок найріжнороднішими облудними страшними образами будущности, що мають спромогу сказати собі: „за якийсь час буду умирати“.

Ті що умирають нечаяно, не мають часу на якісь довгі гадки, мозольні, повні страху розважаня, — тож їх смерть для них легка.

Король Французький, Людвик XIV., коли найшов ся нечаяно в обличю смерті дізнавав незвичайної полєкші і умер з усміхом на устах.

Більша часть людей, що ім грозили певна смерть, при цілковитій свідомости всіх тілесних і душевних властей, не відчували жадної тревоги. Ім не раз приходили до голови приятні й веселі гадки, а найчастійше ті гадки були малозначні.

Один чоловік упав у воду і почав борити ся з фіялами, щоб виратувати ся. В часі тої борби з фіялами не думав зовсім про смерть. Але тоді, коли мав тратьте свідомість, подумав собі таке:

— Нераз бажав я знати, в який спосіб умираєт ся; тепер ось надійшов той час, тепер я буду топити ся, піду на дно, ну, і утоплю ся, ага, так...

Того чоловіка опісля виратували.

Якийсь чоловік, що лазив по високих горах, поховзнув ся на гладкій скалі і почав з незвичайною скоростю летіти в пропасть... При тім свідомости не стратив зовсім, бо думав собі так: — Цікава річ, кілька хвиль отак буду летіти? Тай чи упаду на гладкий камінь, чи може на острій, так... так...

В дивний спосіб уратував ся.

Якийсь знов моряк, що его найшли не-притомного на побережу морськ'ім, говорив опісля: Коли корабель розбив ся і пішов на дно, кинув ся я в море і намагав ся плисти в напрямі суші. Небавом однак опустили мене сили і став я іграшкою морських хвиль. Кидали вони мною безнастанно, солоня вода лила ся кризь уста... опісля пішов я під воду і почував точно що йду у спід. І тоді прийшло мені на гадку, що нескінчив я ще прочитати дуже цікавого оповіданя, що ним одушевляв ся я на покладі корабельнім. Ся гадка справила мені чималу прикристь, — опісля покинула мене свідомість...

Так собі оповідають люди...

Але чи такі оповіданя потрафлять упокоїти тих, що ім наче марєво страшне стоїть перед очима хвиля смерті? Не знаємо. Здаєт ся, що лучше подумати над тим, як жите наше ведемо, чи сповняємо гаразд свої обовязки, — а про смерть... нехай собі ті думають, що ім вже запахли „дминтарні черешні“... Ф.

Фейлетон.

Карастрофа на Антилях і її причини.

В перших днях місяця мая 1901. р. сталась славно звістна катастрофа на острові Мартиніці. Не без хісна буде коли в кількох фейлетонах подамо не-ребіг сих нещасних днів, а заразом і поучимось про тайни, які криють ся у внутрі нашої землі.

Малі Антилли, про які пишеш, суть то острови, що лежать межі Караїбським морем а Атлантийським океаном, ідуть каблуком від берега Венесуелі і так ніби сполучають землю полудневої Америки з Великими Антилями, до котрих належать Порторіко, Гаїті або Сан Домінго, Куба і Ямайка. Всі Малі Антилі разом займають 6400 квадрат. кілометрів простору а на них жив около 800,000 людей, білих або Європейців, муринів, потомків давних невільників, спроваджених з Африки і мулятів або мішадців білих з чорними. Острови ті належать до чотирох держав: Франції, Англії, Данії і Сполучених Державів північної Америки. Первістними жителями Малих Антилл було індіанське племя Караїбів (Карібів або Канібів), від котрих пішла і назва Караїбського

моря. Були них пішла всіх інших во Англії... ея з них тиніка, До...

Другим (Гвадалуп) остров М простору нім звиш

білих, Євро джених на мулятів та Індії). М 1493 р. а французька місци, де д

Пер. Опісля ка разів то ців, то зне зів, аж о

Англіїці острова ест родом пер

Наполеона віці Боарн мраморови кій літера иривоу. Прекраснім

Цілий с вулканічизнуть ся нічний час

вершків, з нім кінци Пеле (Лис Трохи дал

полудневім друга вуль Карбе". От

нами, близ еї споді, д жене ширс

режа і ти н метра далекі бригами, н ними церкв

тастрофою але чистеньк від берега рованих рів

потоків і н жувала місто нальної крас

улицю Вікт трої нні ост В пристан

моря. Були то первісно людоді і від них пішла також назва «канібали» на всіх інших людодів. Французи, а особливо Англіїці, винищили їх і нині остався з них ледви слід на островах Мартиніка, Домініка і Св. Вінкент.

Другим із найбільших (першим єсть Гвадалуп) межі Малими Антильями єсть остров Мартиніка, котрий має 988 км простору а перед катастрофою було на ній звиш 180.000 душ, з тих 10.000 білих, Європейців і креолів (білих, уроджених на острові) і 140.000 муринів, джених на острові (робітників з Хіни та мулатів та кулів (робітників з Хіни та Індії). Мартиніку відкрив Колумб в 1493 р. а в 1635 р. була тут вже перша французька колонія майже в тім самім місці, де до недавна ще було місто Сен Пер. Описля переходила Мартиніка кількя разів то в руки Англіїців то Голляндців, то знов вертала назад до Французів, аж остаточно в 1816 р. вернули її Англіїці знова Французам. В історії острова єсть то замітне, що звідси була родом перша жінка французького імператора Наполеона I. Йосифіна, по першім чоловіці Боарне. У Фор де Франс стоїть єї мармуровий памятник. Та й у французькій літературі звеличав Мартиніку і єї природу Бернард де Сен Пер в своїм прекраснім оповіданю „Поль і Віржінія“.

Цілий єей остров єсть майже на скрізь вульканічної утвори. Вдовж острова виснуть єя досить високі гори і в північній часті виходять в кількя високіх вершин, з котрих один на самім північнім кінці (від заходу моря) вулькан Пеле (Лиса гора), 1350 метрів високий. Трохи дальше від Пеле на полудне а на полудневім вході від міста Сен Пер єсть друга вульканічна гора звана „Шпилями Карбе“. Отже межі тими двома вульканами, близше до гори Пеле, бо при самім єї вході, лежало місто Сен Пер, розложене широким лівколесом вздовж берега і тянуло єя майже півтретя кількометра далеко. Було то хороше місто з фабриками, великими магазинами і красними церквами, а в ній жило перед катастрофою около 29.000 людей. Вузкі але чистенькі улиці в ній піднимали єя від берега в гору, а їх боками в мурованих ривках спливала вода з гірських потоків і не лиш очищувала та освіщувала місто, але й надавала єму оригінальної краси. В головній улиці, званій улицю Віктора Іго стоїла катедря, з котрої нині осталась лиш розвалини.

В пристані під містом стояло завжди повно великих суден, пароходів і кораблів вітрилових та множество лодок. Сен Пер зачисляло єя до найбільше торговельних міст на Антильях. Тут був суд. резиденція єпископа, уряд митовий, головна почта і банк. До найкрасніших будинків належала згадана вже катедря, ратуш, суд, оперний театр, військовий шпиталь і єпископська палата. Місто мало також красний город ботанічний. На північнім вході від Сен Пер, поза потоками Сен (Сухий)

і Блянш [Білий] єсть муриньське село Прешер а на полудни село Карбе. Над потоком Блянш стояла фабрика цукру і руму доктора Герена.

В полуострівній часті острова від заходу врізує єя море глибоко в землю і творить тут великий залив, на котрого північнім березі єсть місто Фор де Франс, столиця острова і резиденція губернатора та команданта французької залоги на острові. Місто єе єсть збудоване вже на новий лад, з широкими і привітними улицями, але має всего лиш 15.000 жителів. Кріпость, збудована на півострові, вистаючій у море, нині вже опустіла і єсть без значіння. Третім містом на острові єсть Ла Трінтіт на західнім побережю і має 9.000 жителів.

Цілий остров єсть дуже урожайний, в більній часті вкритий буйними пралісами, поміж котрими в долинах і на зубках гір тягнуться єя просторі плантації цукрового очерету, котрий до недавна був найбільшим багатством острова та ще й нині єсть одним із найважніших жерел доходу французьких плантаторів на острові. Від коли в Європі стали виробляти цукор з буряків, плантація цукрового очерету на Мартиніці підупала і з него виробляють тут по найбільній часті рум, цукру вже мало. Зато висінь тут в останніх часах до управи кави, какао, тютюну і бавовни. На захід від заливу Фор де Франс тягнеть єя велика рівнина, найбільша на острові, а через ню перепливає ріка Лезаро, по котрій в долині єї часті ходять навіть малі пароходи.

Катастрофа не впала таки зовсім несподівано на Антилі, але перші єї ознаки показали єя не на Мартиніці і не на Св. Вінкентію а на острові Домініка. Остров єей, на 7 миль довгий а 4 широкій, робить таке вражінє, як колиб тут струї розтопленої лави були вкриті лиш тонкою верствою землі. Всюди добувають єя горячі жерела а з декотрих ще й шкідливі гази. На єім острові єсть найбільша гора Діабльотен (Чортик) на 1447 м. висока, а на ній було мало кому звітне бо ледви 20 літ тому назад відкрите, т. зв. „книпче озеро“, котрого вода завжди була вкрита паром, як колиб оно кипіло. Озеро єе положене у висоті звиш 600 метрів понад морем має в промірі 95 м. і єсть обведене довкола скалистими стінками, високими на 31 м. Оно очевидно утворило єя тут в давнім кратері. Отже ще в грудні 1901 р. приїхав був на остров Англієць, Вільфрід Кляйв, і хотів конче оглянути то озеро. Він взяв собі двох муринів і по двох днях ходу через нещодоходимі праліси зайшов аж до озера. Ледви, що станули над озером, як чорні, що вже нераз єго виділи, настрашили єя, бо на ній не видко було пари, а вода перевертала єя, як би кипіла. Мурині остерегали Кляйва, але той мимо того з одним мурином зліз стінкою в долину. Ледви що они оба станули над водою, як

і зараз без видимої причини попадали. Мурині, що остав єя був на горі, побачивши то, побіг до міста і дав знати. Приїшла зараз поміч, але Кляйва і єго привітника витягнули вже неживого. То були перші жертви надходячої катастрофи. Ціле озеро було вкрите верствою троячих газів, чого перед тим ніколи не бувало. На короткий час перед вибухом гори Пеле на Мартиніці, озеро єе було щезло, а тепер показало єя знову. Але й катастрофа на самій Мартиніці не прийшла також несподівано, а коли в ній тільки гнетів людей згинуло, то єму завинив губернатор острова Мутте, що здержував людей від втечі та й сам описля погіб в катастрофі. Париский фотограф Селестен, що случайно був на Мартиніці і робив фотографічні знімки з гори Пеле перед самою катастрофою, описав єя найвірніше, отже послухаймо, що він розповідає: (Дальше буде).

Заграниця.

Балканська війна.

4. лютого с. р. прийшло до битви між Болгарами а Турками на пів-острові Галліполі під Каваком. Боева лінія тягнулася на 15 кількометрів. Вслід борби такий, що Турків полягло 15.000 а 10.000 взято у неволю. Кілько полягло Болгарів, годі знати, досить, що союзного війська на тамошній лінії є 170.000. Тепер облягають Адриянопіль. Самих Сербів є 100.000, а мають они 40 скорострільних армат. Телеграми доносять, що приїде там скоро до руїни Адриянополя. Турки знова не боять єя, а принайменше кажуть, що доки у них в місті коні і собаки, то з голоду не скоро помирають.

Сербські втрати. Число ранених сербських жовнів, від хвилі вибуху війни виносить 11.000, число хорих 10.000. Число убитих і померших ще не обчислене.

Тепер вийшла на яв дволичність Росії. Перед війною підмовляла Росія балканські держави до війни з Туреччиною, обіщючи їм свою поміч, але у війні єей помочи не дала. Та якась пощастилось балканским державам і вони побіджують Туреччину. Тепер зачинає Росія вже бояти єя, щоби котра з тих балканських держав, в першій мірі Болгарія, не зрела в надто велику силу, з якою вона мусіла би єя числити і тому зачинає мовчки помагати Туреччині. А робить єя Росія також тому, щоби приєднати собі Туреччину, яка доси дуже прихильно відносила єя до Австрії. Робить єя Росія в єей спосіб, що відклякує свої війська з над турецької границі, особливо з Кавказу, щоби Турок не потребував боятися Росії і міг з Азії перевезти свої війська під Адриянопіль і поставити їх до борби з балканскими державами.

В Австрії як пишуть часописи, без війни не обійдєсь. В останнім числі нашої часописи ми зазначили, що резерву на час Святий розпущено. Се однак показалоє неправдою: ми повторили за деякими часописями. Резерву держать до нині — вже

доклика на третя резерва. Всюду в Галичині над границями будуть шанці. Так приміром коло Жовиви буде уміщена на горах куликівських артилерія.

Стан страшний — такої дорожньої яка нині є в Галичині — найстарші віком люди, не памятають.

На весну, всі говорять, що до війни прийде.

Справа українського університету у Львові. Вже кілька разів виходили цісарські письма в справі українського університету, та що они всі писані в некористь українського народу, наші українські парти парламентарні їх не прийняли.

Бразилійські вісті.

Паранський конгрес в Куритибі

Як ми вже згадували в попереднім числі, від 1-го лютого с. р. зібрався паранський конгрес в Куритибі і радить над ліжесем Парани. Як завжди, так і сего року відітано на вступні отворення конгресу справа ведана президенту стану, Д-ра Кавальканто.

В скорочену подамо всі точки справоздання, щоб стан політики паранської, був ясним для кожного. І так на першій вступній справоздання обговорює президент, що відносно Парани до інших станів суть мирні. Справа границь Парани і С. Катарини будуть вкоротіть полагождені. Як зі сторони урядників інших станів, так і у стані С. Катарина, суть особи прихильні сій справі, щоб спір о границі був полагожденій як наймирніше. Президент републики і міністер справ заграничних Міллер суть за нами.

Спір граничний між С. Павльо є вже полагожденій.

Стан Матто Гроссо присвоїв собі 6 кілометрів паранської землі на острові дас Сете Кедас, і тую землю хотів продати залізничній компанії „С. П. Р. Гранде“. Сей остров належав давніше до стану С. Павльо, опісля до Парани. Спір сей закінчить ся тим способом, що справу має розслідити комісія інженерів обох станів. Зі сторони паранської вже іменовано до сєї комісії др. Еміліо де Леон і Ромаріо Мартінс. Они працю свою предложили рядови до затвердження і після суду д-ра Кавальканто, мали зроблені добре.

На полях Ірані прийшло було сего року до сумних подій. Повідомлено Парані, і С. Катарину, що кількадесят кабоклів під прозодом Жозе Марія, зробили повстане. Парана вислала своє військо під проводом Жоао і вальберта, котрий помер у борбі.

Мобілізація війська відбулась скоро і в протягу кількох днів, військо стануло на боєвій лінії. Команданта Гвальберта збито, двох офіцерів і 24 жовнірів — кабокли погубили. Тіло Гвальберта перевезено у Куритибу, а на місце погиблого, ряд федеральний вислав генерала Альберта де Абреа, однак его поміч була злишною — в околиці настає супокій.

Президент обговорює даліше про потребу нових авіацій, та про внутрішнє і урядові, бо з теперішних легко втіти за судженням в'язням.

Президент жадає, щоб побільшити карний заклад в Агу. В кожній карній заклад повинні бути уміщені варті робітні для в'язнів, як також і гарні заведення для

малолітніх проступників. Для тих, що еще суть в інквізиції, радить, збудувати особний будинок, так само, щоб заведено школу для дозорців в'язничих і дано ім 2 лікарів, платних рядом. Домагаєсь, щоб рішучо піднести пенсію цивільній поліції киритибській. Президент обговорює даліше про стан здоровля і заявив що справді були случаї скарлатини в П. Гроссі і Пальмас, однак загальний стан здовля був добрий. В справозданю зазначено що шкільництво паранське стоїть лихо, требаб подумати про заведення ремісничі і рільничу школу.

Президент заохочує професорів, нового університету в Куритибі, до ревної праці.

Поліція Паранська, разом з офіцерами числить тепер 851 мужа. Оружје відновлено сего року.

Сторожа огнева має досить людей. Знаряди сторожі уміщені на разі в музею; нові прибори до гашеня огню вже замовлені в Англії і вкоротім часі наспіють.

В пляні є направа улиц в Куритибі; улица Грасійоза буде отворена в марти.

Зелізні сїті — побільшено. Вкоротіть буде отворена нова лінія залізнична Ріо Негро Сан Франціско. Вже будуєсь залізниця між С. Павльо-Ріо Гранде, Жагварайва-Мінейра і Жакарезінью. Є в проєкті і в студії продовжене лінії П. Гросса-Прудентополіс. Скорочена лінія залізнична Куритиба-П. Гросса між Серіня і Пальмейра — вже на укінченю. Єї довжина 12 кіл. 558 метрів.

Взагалі всі лінії залізничні в Парані вносять 1343 кілометрів.

Водопроводи в Куритибі поміщені в 2365. домак; світло електричне буде побільшено — в тій цілі ряд збирає гроші.

В минувшім році експорт паранських товарів дійшов до 27 мільонів; імпорт довіз) 31 мільонів.

Парана має під сю пору 646 фабрик і 3135 купецких домів.

В минувшім році ряд осадовив по ріжних кольоніях паранських 3920 емігрантів-чужинців. Тут в рахунок не входять сї емігранти-чужинці, що власним коштом осілись на кольоніях і закупили землі у приватних осіб.

Читаючи про всі секції, які відбулись досі під час теперішнього конгресу, не надбуємо нічого, щоб зацікавило наших людей. Ми цікаві, який суд видасть паранський конгрес що до просьби о рядову платню деяким нашим руським учителям.

Нова кольонія отворить ся в короткі над рікою Тібажі. Се має бути одна з найбільших оседь, бо ряд має намір помістити 1000 родин. Мають там олісти виключно самі Італіяни.

На сегорічній мясницї (карнавал), бразиліяни не богато видали тільки всего — в Ріо де Жанейро 25 мільонів, а в Сан Павльо 5 мільонів мільрейсів.

Сю величезну суму потратили в протягу трох днів.

Паранський конгрес в порозуміню з міністерством війни, прилучив кольонію військовою „Фоз до Ігваосу“ між кольонією федеральні.

Місцеві вісті.

Прудентополіс. Дня 2. марта с. р. відправив свою першу Службу Божу в церкві Прудентополіській о. Іоан Гардасимович ЧОВВ. На се торжество просимо о найчеленішу участь. — О. Іоан одержать свячення завтра т. е. 23. с. м. з рук Єпископа, І. Ексо, Іоана Браги, в Понта Гроссі.

— Заходом товариства „Просвіта“ відбудеь в суботу дня 1-ого марта, в роковини смерті Гараса Шевченка, великий вечерок, вокально-декламаторський Початок о годині 1/8 вечером.

В Прудентополіс в місті, каргер курузи дійшов вже до 25 мільрейсів, а те завдячуєсь новій меркадовій уставі.

НОВИКИ.

Загрожене іміграції до Америки. В конгресі Сполучених Держав перейшов за проект Барнета який каже, що кожний чоловік, котрий схоче дістати ся до Америки, мусить вміти читати бодай в свідній мові, бо инакше буде ему вступ в Америку заборений. За тим голосувало послів, майже три четверти всіх, а прілиш 52. [В сенаті розглядали також проект Барнета, але не прийняли его і то шень длятого, що сенатори мають охоту прийняти проект сенатора Ділінггама, котрий жадає, щоби емігрант знав не лише читати але також і писати своєю мовою. Отже сенат вибрав комісію з трох сенаторів, котрі мають в тій справі порозумієсь з подібною комісією вибраною конгресом а вислід своїх нарад мають предложити конгресови і сенатови, нїм ще прийде до слідного голосованя в сенаті. З уваги на безпеку, якою загрожує прийняте такого конопроєкту для українських переселенців заранжували американські Русини марши вистилку петицій до президента Тафта, і він зажив своє veto та не підписав сего проєкту та уділив послуханя славянським родам, котрі би его найліпше поінформували.

Новорічна просьба. Англійський письменник Бернад Шоу оголосив в одній лондонській газеті отвертий лист до публики з новорічною просьбою, щоби вона закликала на представленях его штук всякі естетски і інші обяви вдоволення підчас репти при отвертій сцені. „Подумайте паство — аргументує Шоу, — що могли би не раз о пів години скорше вернути з атраду домів, коли би не переривали з акції оплесками“. Просить також, щоби підчас представлень публика не сьміялась голосно, бо одно і друге перериває акцію і виглядає не красно.

Жертви російської мобілізації. Японці дали ся добре в знаки Росії і тому тепер коли Росія зачала мобілізувати ся, денно утікає богато Москалів за границю. Цілі родини покидають Росію і воліють жити в голоді і холоді, щоби тільки втеперед війною з Австрією, перед котрою мають ще більший страх, як перед японською. Недавно через границю в Сибір в Збараціні перебрало ся двох російських дезертирів. Салда, котрий стояв на війні завважив їх вже на наших боці так легко, що вже не міг стріляти. В страху перед карою сам відобрав собі жите.

Кутя в Сербії. Одна париска часопись подає п. н. „Різдво в Сербії“ отсі подібиці про сербські Різдвяні звичаї і вірування Сербів, як всі Слов'яни дуже побожні, обділять підчас Різдвяних свят цікаві звичаї, що сягають у них певно передхристиянських часів. Найоригінальнішим є у звичай виданя куті. Іменю мати роду приготуєть з дочками мішанину з пшеничної муки, меду, конфітур і порічок і з сего велике тісто. Опісля батько роду або господар дому бере жменю сєї ліпшої страви, виробляє з неї кульки і кидає в стелю. Єсли кулька причепить ся стелі

Никит

Знаю

пу, що є а тепер муровані етації з

В йог

сорти і на

дній, хто в

Прос

dos, зей

— а все

чі можуть

в горі по

дом Ник

До

РУСИН Д

ГО! Ник

в місті Ір

Ширі

є налія щастя

відпаде, то на

ких нещасть.

Пророцтво

но грецьке про

здобутий Маго

не ся знова д

володіня султа

ти ся Магоме

що Царгород б

в тім році, н

день 25. мар

як то було се

пророцтва, се

ських жовнірів

Відколи і

ди і Єгиптяни

том. Від Жидів

ки і ті уліни

По якімсь час

зом з римськи

заснували 163

ста школу д

ла скоро дуже

давано дуже

лекарі не знал

ничували ся д

лою, робили к

лечи.

Піаніше

через випадок

і відтоді почал

ня хліба тай р

рони світа. Н

віть увити, в

ходить ся люд

було.

Скляні до

думують в Аме

лише скла. Од

каже, що найда

ми в Америці

дуть будувати

скла, поміст з

них плит, а кр

цвітінного скла.

Головною

Никита Доняк — місто ІРАТІ.

Знаний всім зі свого великого склепу, що єго отворив єще в році 1908. — а тепер побільшив в новім перворяднім мурованім домі, в місті Іраті, не далеко стациї залізничої.

В його склепі знайде кожний Русин найлучшої сорти і найдешевший товар. О сїм переконаєсь кожний, хто вступить в хату Никити Доняка.

Простора нова сали повна Seccos e Molhados, зелзя, ріжнородна фазенда, товари споживчі, — а все по ціні найристочнійшій. Переїжджаючи можуть переночувати, або в бараку, або в саях в горі помешкати. Тії, що мали до діла зі склепом Никити Доняка, вдоволені з єго товару.

До кожного потягу висилаєсь власна каросса. **РУСИН ДО РУСИНА** Никити Доняка. **СВІЙ ДО СВОГО!** Никита Доняк, се одинокий руський вендяк в місті Іраті.

Miguel Doniak, Iraty — Paraná.

Ширіть часопись „ПРАЦЮ“

CASA IMPORTADORA
CARLOS LUHM & IRM.
CURITYBA

Rua do Riachuelo, 30 — End. Teleg. LUHM — Caixa do C. 48
Casa Filial em Ponta Grossa
Rua Santos Dumont — End. Teleg. LUHM — Caixa do Correio 28.

Seccos e Molhados, Ferragens, Armazinhos, Drogas e Tintas.

Фабрика лікерів, Біттер Бонеканн і Капіла, славний напїток без алькоголю „Білиця“.

Товари споживчі красві і заграничні.

Вина реньскі, Мозелли, до Шорто, Малаґа, вино Віржень і Райнгольд.

Овочі в консервах.

Склад цукру з Пернамбуко, цукор полудневий, ріж, алькоголь з Пернамбуко, селедї, шпагати, шнур, гербата індійска, печі, шріт, цемент, горівка, листи і коверти, всякого рода пяпери, пера, олівці, всі прибори до писаня.

Сардинки, сарделлі, сіль груба і мелена.

ЛІКИ ГОМЕОПАТИЧНІ.

є надія щастя і добра для родини, еслиж відпаде, то належить сподівати ся великих нещастя.

Пророцтво про судьбу Царгорода. Одно грецке пророцтво каже, що Царгород здобутий Магометом II. в 1458. році, дістане ся знова до християнських рук в часі володїня султана, який також буде називати ся Магомет. Друге пророцтво говорить що Царгород буде покорений християнами в тім році, коли Великдень припаде на день 25. марта т. є в день Благовїщеня, як то було сего року. Чи сповнять ся сї пророцтва, се залежить від оружя болгарских жовїрїв і обставин.

Відколи існує хлїб? Хлїб знали Жиди і Єгиптяни вже 2000 літ перед Христом. Від Жидів навчили ся печи хлїб Греки і ті уліпшили спосіб печеня хлїба. По якимсь часі удали ся грецкі пекарї разом з римським військом до Італїї і там заснували 163 літ перед народженем Христа школу для пекарїв. Школа та стала скоро дуже славною, а для пекарїв віддавано дуже великі почести. Тї одначе пекарї не знали добре печи хлїба і є граничували ся до сего, що мішали муку з водою, робили круглі бохонці та вкладали до печи.

Пізнїйше доперва винайдено мабуць через випадок квасне тісто, а відтак дріжджі і відтоді почала ся розвивати штука печеня хлїба таї розширювати ся на усї сторони євїта. Нинї вже не можемо собі навіть уявити, в який спосіб мусли би обходити ся люди без хлїба, колиб єго не було.

Скляні доми. В останних часах придумують в Америцї будову домів з самого лише скла. Один з тамошних архїтектів, каже, що найдалше за 10 літ всї нові доми в Америцї будуть скляні. Стїни будуть будувати ся з дугого, непрозрачного скла, помїст з тонких ріжнорядних скляних плит, а криша з шліфованого ріжнорядного скла.

Головною приметою таких домів бу-

НАЙВІЛШИЙ РУСЬКИЙ СКЛЕП
в Прудентополя.

Василя Войтовича.

Поручаю всім Русинам так місцевим як і з подальших руських осель, мої товари. Великий склад товарів споживчих і ріжнородних: новїтня фазенда, всякі знаряди потрібні до ужитку домового наших пп. кольонїстів, як: скла, цорциляни і кухонні знаряди.

Рїжнородні вина, лікери, горівка і т. и.

Купую збіже — герву. — Маю просторий і супокійний барак на нічліг для прихожих пп. кольонїстів.

Ідїть до свого — євїдомого Русина!

Wasilio Wojtowycz

Prudentopolis

Paraná.

де се, що в них не буде ніколи вогкості і що будуть забезпечені від огню.

Страх перед війною в числах. Німецькі часописи доносять, що при кінці минушого року збільшив ся нечувано рух переселенчїй в німецьких пристанях, а то з причини страху перед війною. В протягу пів року відплило з Гамбурга, Бреми, і Антверпї, 386.224 переселенчїв т. є. о 130.930 більше чим в 1911. році.

Оголошення.

Потребую інструктора, який би згодив ся в моїм домі учити трое дітїй, а одно з них приготувити до другої класи гімназїальної. — Пенсія: 40 мільрейсїв місячно, мешканє, пранє біля і харч.

Зголоситись сейчас на адресу:
Demetrio Ivankiw — Villa Americana — Estado de São Paulo, Brasil.

Земля на продаж на кольонїї Іваї Іваху.

Продаєть ся 2 шакри (25 акрїв). Оба шакри з гервою, лісом, а земля під збіже знаєнїта. Шакри оплачені — є титул де мїнїтївний. Ся реальність лежить при горвній дорозї Іваї — Сан Роже. Від дороги хороша загорода, є простора хата, кухня, стодала; портера обгороджена на 6 акрїв. В портерї знаєнїта вода. Крім того є на подоїрю домашня студня. В шакрї є місце догїдне під млин. Продаєть ся або всю реальність або частину єї. Близшї відомости подаєть: Miguel Babirecky, colonia Ivahy — Paraná.

Великий руський еклек Івана Кутного

в Куритибі побіч руської церкви. ул. Віконде до Рію Бранко!

Поручаю всім Русинам з Куритиби як і з кольоній, мою багато заосмотрену венду і склад ріжних продуктів, так кравих як і заграничних. Продаж гуртова і деталічна, по ціні дуже приступний — і так продаю: горівку і агварденти, спроваджені впрст з фабрики з Моритес; муку пшеничну, фарину кукуруазяну як найкрасшої якості, цукор, сушену риби, селеді, каву мелену і зернятами, начине кухонне і порцилянове, ріжнородні вина і лікери і т. д.

Купую збіже як: жито, кукуруазу, фасолю, бараболі і т. д. Маю заїздне по двіре і стайню для коний, хтоби з п. кольоністів хотів заночувати.

Дальше поручаю мій шевський варстат, де виконуєсь всяку шевську роботу після замовленя, як чаранків і шинелів з найлучшої шкіри і полотна.

Отже прошу п. кольоністів використайте добру нагоду, а притім не забувайте на слово „СВІЙ ДО СВОГО.“

Адреса для листів Rua Sta. Mathilde N. 40.

ПОЗІРІ!

Альмейда і Сп. Кеше, властители місцевої аптики подають до відома всім інтересованим, що одержали великий запас ліків так кравих як і заграничних.

Услуга скоро і совісна. Ціни найприступніші.

Лік „Ромеро“ можна дістати в нашій аптці.

Almeida & Kesch
Prudentópolis.

Читайте і другий дайайте!

Жоао D. Silva, властитель печарні „Естрела“, виготовляє папері привільних елцій, інвентарів, арроламентів, просьби (рекериментів) на заданеній режієгра дітій, просьби в справі невпорозумін, границь злотів, ланкрів, загород, плотів і доріг в кольоні Прудентополіс.

„ПРАЦЯ“

просьвітний двотижневик

для

Руського народу в Бразилії. Виходить в Прудентополіс кожного 10. і 22. Річна пренумерата

6\$000.

Видає:

Видавничча Спілка.

Редагує:

Осип Мартинець.

„PRACIA“

Prudentópolis

Paraná

Prudentópolis

Paraná

Brazil.

Руська Печатня в Прудентополіс.

Основана в 1910. р. в цілі розповсюдження між русько-українським народом в Бразилії і Аргентині видань в дуєї релігійно-просьвітнім.

Виготовляє черенками азбуки руської і португальської, всякі роботи друкарські, по цінах приступних.

В печатні можна дістати всілякі книжки видавництва ОО. Василиян в Жовкві.

„TYPOGRAPHIA RUTHENA.“

Prudentópolis

Paraná

Brazil.

„Місіонар в Бразилії“.

релігійний місячник для Русинів католиків.

Виходить в Прудентополіс кожного 1-ого.

Річна пренумерата 2\$000.

Видають ОО. Василиян.

Редагує: о. Рафаїл

Криницький ЧСВВ.

„MISSIONAR“

Prudentópolis

Paraná

Руська Гарбарня

МИХАЙЛА КЛЕМНОУСА

Гарбарня отворена в році 1909. уряджена після найновіших вимогів, виправляє шкіру всякого рода після замовлень. За роботу совістну і солідну ручить ся.

Просить ся всіх інтересованих, щоб о виправу і кунно скар зголошували ся після низше поданої адреси:

Mignel Klemous — col. IVAHY

linha Ivahy 5. — Paraná.

MUTUA CONSTRUCTORA.

Безіменне Товариство будови

домів під помешканя

і господарських.

Осідок товариства — Куритіба

улиця 15. Новембра ч. 31.

Coritiba — Paraná — Caixa do correio № 87.

Поясненя і імформації подає в Прудентополіс агенция АДАМА РОТА.

Prudentópolis

Руська Печатня — в Прудентополіс.